

**Projev Petra Papouška,
předsedy Federace židovských obcí v ČR,
u příležitosti
Dne památky obětí holocaustu
a předcházení zločinům proti lidskosti**

Senát Parlamentu ČR, 25. ledna 2013

Vážené dámy, vážení pánové,

při takových příležitostech jako je dnes, se obvykle připomínají milióny obětí druhé světové války. Zvěrstva spáchaná nacistickým režimem, koncentrační tábory, plynové komory. Mluvíme o tom, že je třeba si tyto události připomínat, abychom nezapomněli a nic podobného se již neopakovalo. Rád bych v tuto chvíli na půdě Senátu Parlamentu ČR připomněl jeden zapomenutý příběh z miliónů ostatních. Jedná se o příběh Yelly Kubákové, jejího manžela Antonína a syna Petra.

Yella Kubáková se narodila v polském Bílsku 15. června 1910 do židovské rodiny obchodníka Richarda Glücklicha a jeho ženy Sidi. Zde absolvovala střední školu. 29. dubna 1929 složila v Opavě s úspěchem zkoušku, která ji opravňovala vyučovat francouzštinu na školách.

Její budoucí manžel Antonín Kubálek, narozený 8. ledna 1909 v Olomouci-Pavlovicích, absolvoval v roce 1928 hoteliérskou školu v Grenoblu s francouzským vyučovacím jazykem. Oběma budoucím manželům byl společný zájem o francouzštinu, která sehrála zřejmě roli i při jejich seznámení. Jejich syn Petr vzpomíná: „Tatínek kdysi vyprávěl, že šel ve Vídni po ulici a uviděl za výkladem ručně malovaný plakát s nabídkou kurzů francouzštiny a upozorněním, že se přijímají noví žáci. Na plakátu ho vedle obsahu zaujalo jeho výtvarné provedení, on sám rád kreslil. Neváhal a vstoupil do domu, aby zjistil, kdo je autorem plakátu. Tak se seznámil s mou maminkou, Yellou Glücklichovou.“ Kdy se toto setkání uskutečnilo, Petr Kubálek neví. Jisté je, že 14. dubna 1936 se Antonín a Yella vzali. Svatbu měli na magistrátu ve Vídni. Zvolili civilní sňatek, protože je dělila příslušnost k církvím, Yella byla židovského, Antonín římskokatolického vyznání. Oba novomanželé měli v době sňatku československé státní občanství a bydleli v Paffrathgasse 6, Wien. Z Vídně se novomanželé brzy přestěhovali do Jáchymova. Antonín zde pracoval jako volontér v lázeňském hotelu Radium Palace, aby se seznámil s jeho provozem a naučil se vést takový podnik. Život v Jáchymově byl pro ně idylický, nezátížený starostmi. Již v roce 1937 se mladí Kubálové přestěhovali do Moravské Ostravy-Vítkovic. Antonín dostal lukrativní nabídku ujmout se správy Závodního hotelu Vítkovického horního a hutního těžířstva. K spokojenosti manželů Kubálových přispělo i to, že Yella po čase otěhotněla. Na dítě se oba těšili. Stín na jejich životy vrhalo zhoršení vztahů Čechů a sudetských Němců a následné události. Když se blížil termín Yellina porodu, manželé Kubálové se dohodli, že dítě bude pokřtěno. Yella proto 28. listopadu 1938 podala na Okresním úřadě v Moravské Ostravě oznámení, že vystupuje z židovské církve a zůstává bez náboženského vyznání. K tomu rozhodnutí zajisté přispěla Mnichovská dohoda ze září 1938, zhoršující se postavení Židů a nejistá budoucnost.

7. prosince 1938 se Kubálkům narodil syn Petr. Nedlouho po nacistické okupaci Čech a Moravy, 29. dubna 1939, se Antonín Kubálek s rodinou přestěhoval k otci do Olomouce, do bytu v hostinci Na Špici. V závodním hotelu rozvázal pracovní poměr až k 30. červnu 1939. Z místa sice odešel po vzájemné dohodě se zaměstnavatelem, skutečným důvodem však bylo manželství s Židovkou. 1. srpna 1939, po smrti otce, se Antonín Kubálek ujal hostince Na Špici v Olomouci.

Život ve smíšeném manželství začal být v roce 1940 stále problematičtější. Yella převzala iniciativu a v březnu 1940 odjela do Prahy se informovat, co udělat, aby ochránila své dítě. Dostalo se jí rady, aby se rozvedla, že tak nejlépe svého muže a především Petra ušetří nepříjemností. Antonín Kubálek souhlasil. Krajský soud v Olomouci manžele rozloučil 10. dubna 1940 „bez viny stran“. Důvodem žaloby uváděným pro potřeby soudního jednání byl vzájemný „nepřekonatelný odpor“, uvádí se v rozsudku. Ten spolu s odcizením „způsobila zejména ta okolnost, že žalobce jest arijec, kdežto žalovaná jest původem úplná židovka, nyní bez náboženského vyznání“. Aby bylo podání žaloby o rozlučku důvěryhodné, odstěhovala se Yella před rozlukou do domu v Komenského ulici 22, ke vzdálené příbuzné. Za manželem a synem však odtud docházela. Poté, co rozsudek nabyl právní moci, se kontakt mezi rozloučenými manželi musel omezit. Syna Petra si vzala Yella k sobě, s bývalým manželem se stýkala tajně. Brzy se však ukázalo, že rozlučka, která měla především uchránit malého Petra, nesplnila účel. Petr by býval v té době lépe chráněn, kdyby zůstalo zachováno smíšené manželství rodičů. Pokus o obnovení jejich manželství již nebyl povolen. 9. září 1941 se Yella přestěhovala i s Petrem k starší židovské kamarádce Anděle Wesselé do Nádražní ulice 28. Petr tam žil se svou maminkou až do 22. dubna 1942, kdy si ho jeho otec vzal k sobě do bytu v hostinci Na Špici. Na policejní přihlášce měl Petr Kubálek sice uvedeno v příslušné rubrice, že je katolík, ale protektorátní policejní přihláška byla označena červeným razítkem s písmenem J (Jude). Rovněž v kolonce „Jude?“ byla vepsána odpověď „ja“. Tou dobou Yella obdržela předvolání do olomouckého transportu Židů do Terezína. Na seřadiště Židů ve škole v Hálkově ulici odešla Yella s Andělou Wesselou a odjela 30. 6. 1942 transportem AAg do Terezína. V Terezíně se setkala se svojí sestrou Lise, která před transportem žila v Praze.

Bohužel ani ne do 14 dnů od příjezdu Yelly do Terezína obdržela Lisa předvolání do transportu dále na východ. Yella nechtěla svou sestru opustit a přihlásila se dobrovolně také. 14. 7. 1942 obě nastoupily do transportu AAx z Terezína do Malého Trostince. Z následujících prvních třech dnů transportu se zachovaly tři dopisy, které Yella vyhodila z dobytčího vagónu. Jako zázrakem se dostaly k adresátovi a my si je můžeme dnes přečíst:

Moji milí! Právě odjíždíme z T. a jsme na cestě do P. Přesné místo určení neznáme. Jede Yela, Lise, Anděla, dr. Spitzer. Inge je v pořádku a dobré mysli. Setkala se s příbuzným, který jí velice pomáhá. Zůstává v T., a bude pracovat jako pečovatelka u dětí. V T. je stravování dobré a Inge tam zůstává jako míšenka. Zvykla si už a ve svém příbuzném má velkou oporu. Weinb. také zůstávají v T. a taky se o Inge postarají. Opravdu si nedělejte starosti. My jsme bohužel museli pryč. Máme s sebou všechny svetry, punčochy a šaty. Pozdravujte srdečně mého P. Kéž nám Bůh pomůže. Mnoho polibků, moji nejdražší! Vaše vás milující Y.

Na druhou stranu dopisu z cesty z Terezína do Malého Trostince, psaného 14. července 1942, v den vypravení transportu AAx, Yella připsala:
Vyhodím tento dopis z vlaku a doufám, že se k vám dostane, moji nejdražší. Právě jsme projeli Chocní. Je kolem 5 hod. ráno. Spala jsem na zemi a teď jsem uvolnila místo Lise. Jsme zdraví, a tak se dá hodně vydržet. Šťěstí, že jsme pohromadě. Ještě jednou a znovu líbám, můj P.

Yella s Andělou a sestrou byly na cestě do Polska několik dní. V druhém dni cesty, 15. července, píše dopis Anděla:

15. VII. 42 Drahý Petře! Maminka s tetou Lise jsou na cestě do P. Vesty a punčochy mají u sebe. Bůh nám pomůže dále. Vlak je přeplněný. Spaly jsme také na zemi. Jinak jsme šťastny, že jsme spolu. Líbám, líbám, líbám.

Poslední, dopis z 16. července je adresován opět synovi Petrovi. Rád bych ho nyní přečetl v originále z původního dokumentu:

čtvrtek, večer 16. VII. Můj zlatý Petře! Jsme zdravé. Ještě na cestě. Polibky, polibky polibky, Yela + Lise + Anděla. Ještě jednou polibky. Objímám Tě, můj dobrý, zlatý chlapče. Zůstaň zdrav! Tvoje máma. Tvoje máma!

Dopis má pečlivou úpravu, je psán s rozmyslem, klidně, až na zopakovaná poslední slova: „Deine Mama!“ Je to poslední dopis Yelly Kubálkové, dopis na rozloučenou, před násilnou smrtí.

Antonín Kubálek zůstal v Olomouci se synem Petrem sám. V březnu 1943 přišla další rána ve formě předvolání Petra na Úřad velitele bezpečnostní policie a SD v Praze. Od té chvíle se Antonín rozhodl svého syna ukrývat, a to se dařilo až do konce války.

Jsem velice rád, že adresát citovaných dopisů Petr Kubálek, se po dlouhých letech navrátil ke kořenům své maminky a může tu být dnes s námi.

Dámy a pánové, v návaznosti na tento příběh bych nás všechny vyzval, abychom byli vždy aktivní proti myšlenkám, které se snaží zlehčovat naši historii. Proti myšlenkám, které potlačují právo jedince na lidskou důstojnost, svobodu náboženského vyznání. Proti myšlenkám, které jsou skrytě rasistické a degradují naši společnost.

Je třeba, aby političtí představitelé na všech úrovních nesklouzávali k jednoduchým řešením a jejich symbolům. Jedním z důkazů tohoto problému je například právě zakončená volební kampaň. Ne všichni jsme hrdinové, ale můžeme se pokusit jimi být.

Děkuji za pozornost.